

PRAZNIK DELA 1. MAJ / PRAZNIK DELA 1. MAJ / PRAZNIK DELA

FRANC BUNDERLA,
NASTAVLJALEC ORODJA V TKG:

Zaljubljen v svojo tovarno

Stroji v tovarni kovinske galanterije te spomnijo na lačne pošasti. Zvečijo rumene kovinske trakove in izpljujejo nove obročke, »rinčke« za čevlje in drugo obutev. Trinajst strojev je v obratu. Škrtajo z naoljenimi zobmi in čakajo, da jih bodo FRANC BUNDERLA (30) in še trojica tovarišev iz njegove izmene, spet nahranili.

Franc, polkvalificirani nastavljalec orodja, že polnih deset let skače od stroja do stroja, streže jim lahko kotno, zdaj skorajda že mehanično.

»Tovarna mi je drugi dom. Tu je zaposlena tudi moja žena Ivanka. Delava vsak v svoji izmeni, da lahko varujeva sinova, triletnega Bojana in leto in pol starega Borisa. Zanju ni prostora v vrtcu, sicer pa bi bil

za naju vrtec kar drag,« pove Franc Bunderla.

V tovarni ga vsi hvalijo. Izredno marljiv je, pravijo, kot čebela. Vse postori, vse mu gre od rok.

»Kolikor delaš, toliko zaslužiš,« pripoveduje Franc. »Pred kratkim smo se vselili v novo dvosobno stanovanje v Novih Jaršah. Kupili smo ga s pomočjo TKG in mojih staršev, pa z našimi prihranki. Do zdaj smo stanovali pri mojih starših v Triglavski ulici. Nerodno je le, ker smo zdaj daleč od tovarne.«

»Koliko zaslužite? vprašamo Franca.

»Povprečno okrog 14.000 dinarjev na mesec. Poglejte, za marec sem dobil celo 16.000 dinarjev! Krepko smo delali, čestokrat tudi nadure. Pa ne samo zaradi zaslužka. Situa-

cija v gospodarstvu je huda, tudi naša tovarna ima kopicu problemov, recimo z rezervnimi deli in reproductivnim materialom.«

Zato se Franc in njegovi tovariši potrudijo, da bi čimhitreje naredili čimveč kovinske galanterije, saj vedo da bo potem naša čevljarska industrija in industrija konfekcije lahko pravočasno poslala svoje izdelke domačim in tujim kupcem.

»V naši tovarni je veliko delavcev iz drugih republik in pokrajin. Živimo složno, bratsko, saj bomo le tako premagali vse težave in napredovali.«

Franc nam pokaže svoj delovni prostor in ponosno pove:

»Rad imam to tovarno in ta delovni kolektiv. Tukaj sem zrastel, se kalil in tukaj bom ostal do penzije.«

RIFETA MUJIĆ,
DELAVKA V LJ. MLEKARNAH:

Delati se mora, ni kaj!

Kakšnih 220.000 litrov mleka in mlečnih proizvodov vsak dan pošljejo iz Ljubljanskih mlekarn. Mleko dobijo potrošniki v Sloveniji, pa tudi v Zemunu, Osijeku, Sarajevu, Splitu ... Zato ima zasluge tudi izkušena delavka RIFETA MUJIĆ(26), ki že sedem let pridno dela v bežigrjski »beli tovarni«.

»Nekaj let nazaj smo delali še v stari sterilizaciji. Delovni pogoji so bili težki: prepah, vlaga, hrup, pogoste spremembe temperature, in tri izmene« pove Rifeta. Doma je iz Zenice, z možem Ismetom (27) in sinom Ibrahimom (12) stanuje v baraki nekje na robu Ljubljane. Čaka na dostojnejše stanovanje.

Zdaj so delovni pogoji mnogo boljši. V novi sterilizaciji ni več nočnega dela, hrupno in vlažno pa je še.

Zato Rifeta in njene tovarišice še naprej spremljajo profesionalne bolezni: okvare sluha, sklepni revmatizem in podobno. Vendar se ne pritožuje. Bolj jih moti, da delajo iz dneva v dan, čestokrat tudi v soboto, nedeljo in na praznike, pa nimajo prostega časa, da bi se spočile.

»Zavedamo se, da ljudje morajo jesti in da je mleko važen artikel, pa tudi, da se zelo hitro kvari. Zato se trudimo, delamo dobro in hitro, ker bi škodo težko nadoknadili.«

Delovni in higienski predpisi so v mlekarni zelo strogi.

»Višji higienski standard in daljša trajnost mleka in mlečnih proizvodov – to je naša stalna skrb«, pravi Rifeta in doda: »Zadnje čase se je zmanjšala fluktuacija delavk, pa tudi k zdravniku

ali na bolniško se ne gre pogosto. Vse to se nam pozna tudi pri zaslužku.«

Koliko zaslužite? »Do 12.000 dinarjev na mesec. V sezoni pa tudi več.«

Rifeta je usposobljena za vsa dela v mlekarnstvu, nam je povedal Andrej Kos, organizator v DE Sterilizacija. Zelo je pridna in cenjena, pravi vzor svojim tovarišicam.

Gledamo jo kako spretno streže aseptičnim polnilnim strojem. Tudi ta dan bo v hitrem ritmu preložila s svojimi rokami čez 25 ton mleka v tetra briku. Ko se bo trudna vrnila domov ne bo počivala. Čaka jo gospodinjstvo: kuhanje, pospravljanje, pranje, likanje.

Rifeta je tudi članica delavskega sveta.

»Delati se mora, ni kaj«, je odmahnila v pozdrav.

MARJAN LENASI,
VODJA SKUPINE V ČGP DELO:

Proizvodno delo – kako ga vrednotimo?

Če nam bo v prazničnih dneh vreme zagodlo, bomo rade volje segli po časopisih, revijah ali knjigah. V Jani, Teleksu, Stopu, Naši ženi ali Zdravju bo vsak izmed nas našel kaj zanimivega. Kako pa revija sploh nastane? Vsi najprej pomislimo na radovedne novinarje. Revija pa zares nastane šele v tiskarni. Tam jo natisnejo, sestavijo, spnejo, obrežejo in šele takrat je pripravljena, da zagleda beli dan v kiosku ter v rokah bralcev. Prav v tiskarni, kjer so revije še »sveže« in še prijetno dišijo po tiskarski barvi, smo spoznali MARJANA LENASIJA.

Marjan je vodja skupine za izdelavo revij v Časopisnem grafičnem podjetju Delo, tozdr Grafična obdelava. Stroj zлага strani revij, jih obrezuje in spenja, Marjan pa pazi, da je vedno dovolj žice in da se delo ne

zatakne. V hrupnem tiskarniškem okolju gre skozi Marjanove roke okoli 120 tisoč revij vsak dan. Marjan ima rad svoje delo. Celotno hrupa skoraj ne zaznava več. Moti ga le, da je delo časovno vezano, saj revije morajo iziti. Zato se njegov delovni dan včasih premakne tudi pozno v noč. Najhuje je v sredini tedna, ker takrat izide največ revij. Če nanese, pa delajo v tiskarni tudi ob nedeljah in praznikih.

Marjan prelista prav vse, kar je natisnjeno.

»Lahko bi imeli še več revij,« pravi, »bi bilo vsaj več dela.«

Kaj pa misli o novinarjih? Z njimi nima toliko opravka kot z uredniki, ki so kar v redu fantje, pravi.

Marjan je nagrajevan po delu. Povprečno zasluži 14.000 dinarjev mesečno,

včasih pa tudi več, če opravi nadure.

»Revijam se ne obetajo rožnati časi,« pravi Marjan. »Ljudje jih vse manj kupujejo, ker so relativno drage.« To občutijo na lastni koži predvsem v Delovi temeljni organizaciji Prodaja.

Marjana moti, da spremlja proizvodnjo toliko administracije, ki je v primerjavi s proizvodnim delom preveč nagrajevana. »To občutijo predvsem moje sodelavke,« pripoveduje Marjan. Tiste, ki so napravile neke izpite in odšle delat v pisarno, zaslužijo zdaj veliko več kot njihove tovarišice, ki so ostale za strojem, čeprav imajo slednje veliko težje delo.«

To Marjana zelo moti. Ob prazniku dela bi si zato po njegovem mnenju morali zastaviti vprašanje, če proizvodno delo res že pravično vrednotimo.

FRANCKA LINDIČ, FRIZERKA:

Za prvi maj so vse rade lepe

Ko si je FRANCKA LINDIČ izbrala poklic, si je zelo želela, da bi delala v pisarni. Življenje pa se ji je drugače obrnilo. »Bili smo kmečka družina in nismo imeli toliko denarja, da bi se lahko šolala,« pripoveduje Francka, ko se spominja svojih rodniških Blok. Tako je postala frizerka. Danes vodi Brivnice in česalnice na Titovi cesti 75.

Že osemindvajset let oblikuje Francka ženske in moške pričeske. Pod njenimi spretnimi prsti se zvrsti tudi do dvajset glav na dan. »Pranje, strižnje, barvanje, sušenje, britje in spet pranje...« pripoveduje Francka o svojem delu, ki se ga ne bo nikoli naveličala. Da, frizer je umetnik. Velikokrat se človek ne more sam odločiti, kakšno pričesko bi si izbral. Takrat si Francka spretno ogleda obliko nje-

govega obraza, barvo oči, potem pa svetuje.

»Z ljudmi moraš biti zelo pazljiv in prijazen,« pripoveduje. »Laže je striči moške, so hitreje zadovoljni sami s seboj.« Delo frizerke pa je zaradi neprestanega stika z ljudmi tudi zelo naporeno. Ker skoraj ves dan stoji, jo noge po delavniku boljijo, in tudi na rokah so kemični preparati pustili globoke sledi. Mnoge frizerke se prav zaradi tega upokojijo veliko prej, preden dopolnijo potrebna leta.

Tudi lepih trenutkov se rada spominja. Nekateri stranke obiskujejo Brivnice in česalnice na Titovi cesti 75 že več kot 15 let. Z njimi je postala Francka že prava prijateljica. Kaj pa napitnica? Nekateri jo dajo. »Za kavo,« pravijo, čeprav stane kava danes že veliko več

kot tri dinarje. No ja, važna je dobra volja, je menila sogovornica.

Francka doživlja praznike, tudi 1. maj, po svoje. Takrat ima največ dela, ker bi bile prav vse rade lepe. Sama bo letošnje prvomajске praznike preživela na domačem vrtu. Mogoče bo šla tudi na Rožnik.

Tekst in slike:

VIDA PETROVČIĆ
IVAN ŠUČUR